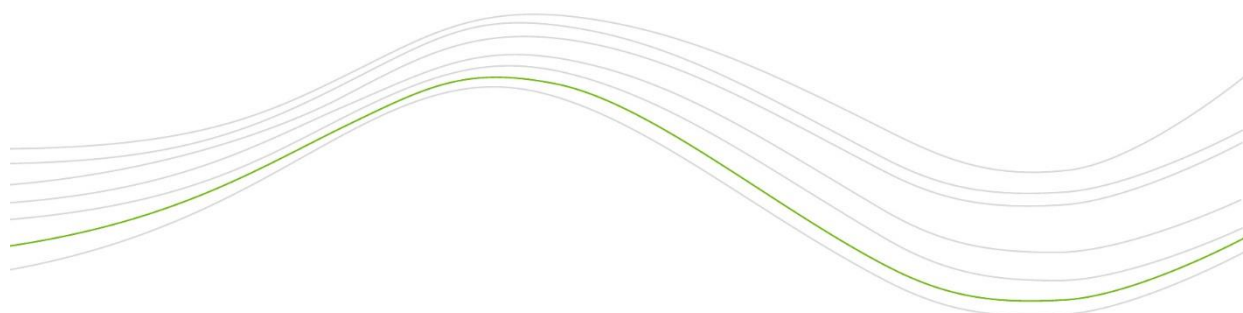

Rapport 19-04811-23

Ny høydereferansemodell i Longyearbyen

Informasjon om rapporten:

Tittel: Rapport om ny høydereferansemodell i Longyearbyen

Dato: 01. aug. 2024

Rapport nr.: 19-04811-23

ISSN-nr. el. ISBN-nr.: 978-82-7945-476-2

Forfattere: Olav Vestøl (redaktør), Harald Faste Aas, Jostein Børve Hernes
Oddvar Tangen, Anne Urset

Klassifisering: Fri

Oppsummering: Rapporten presenterer feltarbeidet i Longyearbyen i august 2023 som bestod av nivellement og GNSS-måling. Videre beskriver rapporten realiseringen av et nytt høydegrunnlag i Longyearbyen basert på nivellement og vannstandsmålinger, dokumenter beregning av (1) ellipsoidiske høyder på de innmålte GNSS-punktene; (2) en ny høydereferansemodell; og (3) i tillegg EUREF89-koordinater på grunnlagspunkter i både Longyearbyen og Ny-Ålesund

Nøkkelord: nivellement, geoide, høydereferansemodell, justeringspunkt, kollokasjon og vannstandsmåling

Forsidefoto: Anne Urset

Godkjent av: Kristian Breili

Denne rapporten skal refereres som:

Kartverket, 2020. *Ny høydereferansemodell i Longyearbyen*. Utarbeidet av Olav Vestøl (redaktør), Harald Faste Aas, Jostein Børve Hernes
Oddvar Tangen, Anne Urset
Kartverkets rapportserie, 10-04811-21.

Sammendrag

Denne rapporten dokumentere feltarbeidet som ble utført i Longyearbyen august 2023 og de etterfølgende beregningene som resulterte i en ny høydereferansemodell for Svalbard.

Feltarbeidet besto av boltsetting og etterfølgende nivellering av et nivellementsnett i Longyearbyen, samt GNSS-måling i mange av nivellementspunktene. Feltarbeidets varighet var litt over ei uke og var et samarbeid mellom Kartverket, Polarinstituttet og Lokalstyret i Longyearbyen.

For å oppnå en felles vertikal referanse mellom Ny-Ålesund og Longyearbyen, ble det brukt vannstandsmålinger fra 2018, og vi overførte høydene fra Ny-Ålesund til Longyearbyen. Dette resulterte i at det som tidligere har vært oppfattet som et vertikalt grunnlag i Longyearbyen ble redusert med 5.9 cm.

Med en felles vertikal referanseramme i Ny-Ålesund og Longyearbyen kunne justeringspunkter fra begge steder utnyttes til å lage en felles høydereferansemodell. Som underliggende gravimetrisk geoidmodell ble tre alternative modeller vurdert som erstatning for ArcGP2006, som til nå har vært benyttet. Som ny underliggende geoidmodell valgte vi den europeiske modellen EGG2015. Den resulterende høydereferansemodell har fått betegnelsen *Href_Svalbard_EUREF89_EGG2015_2024*.

Nærmest som et forsøk, har vi også analysert vannstandsmålinger innsamlet av Polarinstituttet på Halvmåneøya fra sommeren 1985 til sommeren 1986. Målingene er knyttet til et fastmerke som er koordinatbestemt med GNSS og derfor har en ellipsoidisk høyde. Resultatet var så oppløftene at vi valgte å ta med dette punktet blant justeringspunktene.

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn.....	1
2	Dagens vertikale referanseramme i Longyearbyen.....	2
3	Ny vertikal referanseramme for Longyearbyen.....	4
3.1	Beregning av normalhøyder.....	6
3.2	Målinger.....	6
3.3	Utgangshøyde og nye beregnede høyder	7
4	Beregning av ellipsoidiske høyder	8
4.1	Longyearbyen	8
4.2	Ny-Ålesund	10
5	Beregning av grunnrisskoordinater.....	11
5.1	Longyearbyen	11
5.2	Ny-Ålesund	12
6	Høydereferansemodell for Svalbard.....	13
6.1	Juseringspunkt i Longyearbyen	14
6.2	Justeringspunkter i Ny-Ålesund	15
6.3	Beregning av endelig høydereferansemodell.....	16
6.4	Halvmåneøya	18

1 Bakgrunn

I forbindelse med en ny kartlegging av Longyearbyen er det behov for en definert og entydig vertikal referanseramme. Før gjennomføringen av feltarbeidet som denne rapporten beskriver, var det lite av pålitelige høydefastmerker, og det fantes ikke noe nivellementsnett som dekket hele området og heller ingen geoidmodell som var tilpasset en vertikal referanseramme.

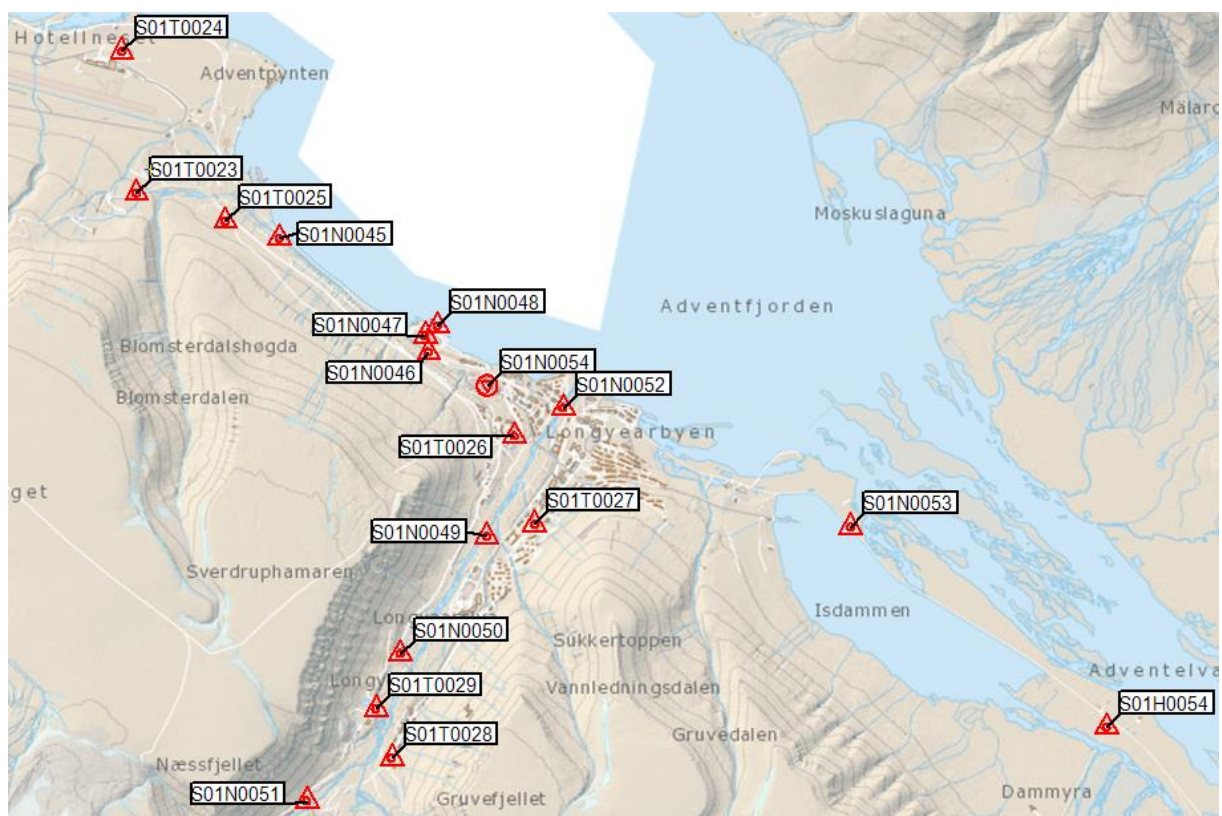
EUREF89 er innført i Longyearbyen ved at to permanente referansestasjoner, Lokalstyrelsens stasjon LOBY i sentrum og Kartverkets stasjon LYRS på Platåfjellet. Begge har EUREF89-koordinater. Øvrige fastmerker har upålitelige koordinater, dels fordi de ikke er bestemt i en samlet utjevning, men mest fordi merkene ikke står i fjell og derfor flytter på seg.

I august 2023 ble det utført feltarbeid i Longyearbyen. Et sammenhengende nivellementsnett ble etablert og samtidig ble det utført GNSS-målinger på en rekke grunnlagspunkter, hvorav mange var punkter i nivellementsnettet.

Målet med feltarbeidet var å skaffe til veie nivellerte punkter med pålitelig ellipsoidisk høyde, såkalte justeringspunkter, som en kan tilpasse en gravimetrisk geoidmodell til. Resultatet blir en høydereferansemodell (Href) som kan brukes i kartleggingsprosjektet og videre inngå som en del av den geodetiske infrastrukturen i Longyearbyen.

Det ble underveis, i forbindelse med definisjonen av den vertikale referanserammen, naturlig også å bringe inn den geodetiske infrastrukturen i Ny-Ålesund

Både feltarbeidet og denne rapporten er et fellesprosjekt mellom Lokalstyret i Longyearbyen, Polarinstituttet og Kartverket. Selve kartleggingsprosjektet er ledet av Kartverkets regionalkontor i Tromsø, mens Geodesidivisjonen ledet feltarbeid og rapportskriving.

Figur 1 Punkter som er berørt av prosjektet. De fleste var eksisterende punkter, mens S01N0045, S01N0046, S01N0049, S01N0050, S01N0051 og S01N0053 ble etablert som en del av prosjektet. S01H0054 var midlertidig og finnes ikke lenger. Alle punktene har i prosjektet fått tildelt gradteigsnummeret S01.

2 Vertikale referanseramme i Longyearbyen ved prosjektets start

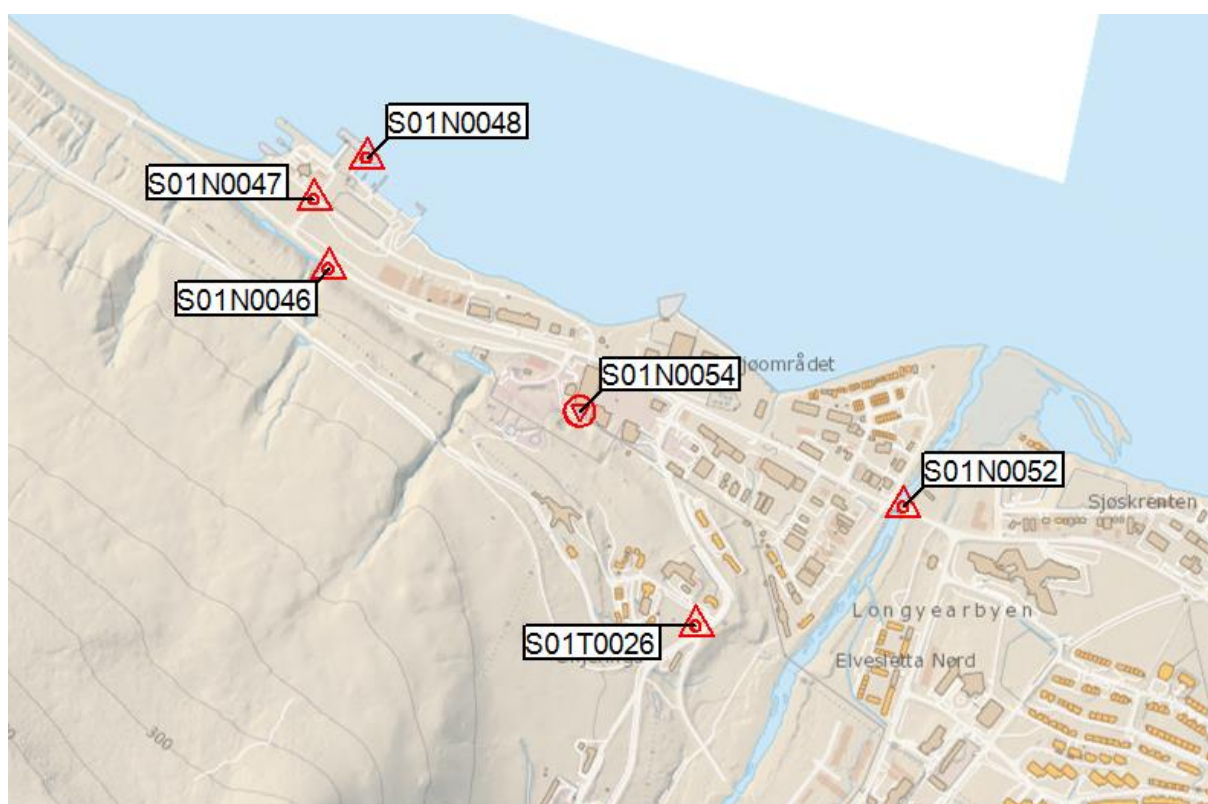
I Longyearbyen har vi funnet fire eldre punkter som tidligere er nivellerte. Punktene er i Polarinstituttets arkiv og høydene har utgangspunkt i vannstandsmålinger. Punktet S01N0054, i pipa på kraftstasjonen, er det eldste med høyde 5.083. Det ble satt ned og nivellert i 1984.

Tabell 1 Eksisterende punkter med kjente nivellerte høyder (H) og ellipsoidiske høyder (h). NP og KV indikerer henholdsvis Norsk polarinstitutt og Kartverket

Punkt	Andre navn	Nord (m)	Øst (m)	H (m)	Kilde		H (m)	Kilde
S01N0047	NP177, KUM	8683945,372	513619,065	2,184	NP			
S01N0054	Pipa	8683578,000	514080,000	5,083	NP			
S01T0026	NP124, SYSS	8683206,116	514280,580	34,938	NP		66,667	KV
S01N0048		8684017,000	513710,000	2,989	NP			

Polarinstituttet har fra 1995 fram til 2009 nesten årlig utført nivellement fra pipa (S01N0054) til to punkter på kaia, S01N0047 og S01N0048. S01N0047 er i en kum med kumlokk. Oppi kummen er det ei nedgravd betongsøyle med en bolt i toppen. S01N0048 er i selve fundamentet til kaia. Disse målingene viser liten variasjon mellom S01N0054 og S01N0047 med avvik fra gjennomsnittet mindre enn 2 mm alle år, unntatt 1998 da avviket var 4 mm. Videre til S01N0048 i kaia derimot, viser målingene endringer med stadig lavere høyder. Fra 1995 til 2007 har høyden i S01N0048 relativt S01N0054 blitt 3 cm lavere.

Ut fra Polarinstituttets målinger fra 1995-2009 og egne målinger nå i 2023, kan vi ikke påstå relative bevegelser mellom S01N0054 og S01N0047. Derimot er det tydelig at S01N0048 synker: 3 cm fra 1995 til 2007 og ytterligere 12 mm fra 2007 til 2023.

Figur 2 Kartet viser punkter ved havna som er sentrale for å bestemme den vertikale referanseramme i Longyearbyen.

Polarinstituttet nivellerte også opp til S01T0026, «Sysselmanssøyla», i 1984, 1994, 1995 og 1996. Relativt S01N0054 viser den seg å være ganske stabil. Målingen i 1994 skiller seg ut med 6 mm avvik fra 1984-målinga, ellers er avvikene fra 1984-målinga i 1995 og 1996 under 1.1 mm. Våre målinger i 2023 indikerer en liten endring på 5 mm fra 1984.

Ut fra dette har vi valgt punktene S01N0047 og S01N0054 som fundamentalpunkt for fysiske høyder i Longyearbyen, og i praksis er det disse punktene som tidligere har utgjort den vertikale referanserammen for Longyearbyen.

3 Ny vertikal referanseramme for Longyearbyen

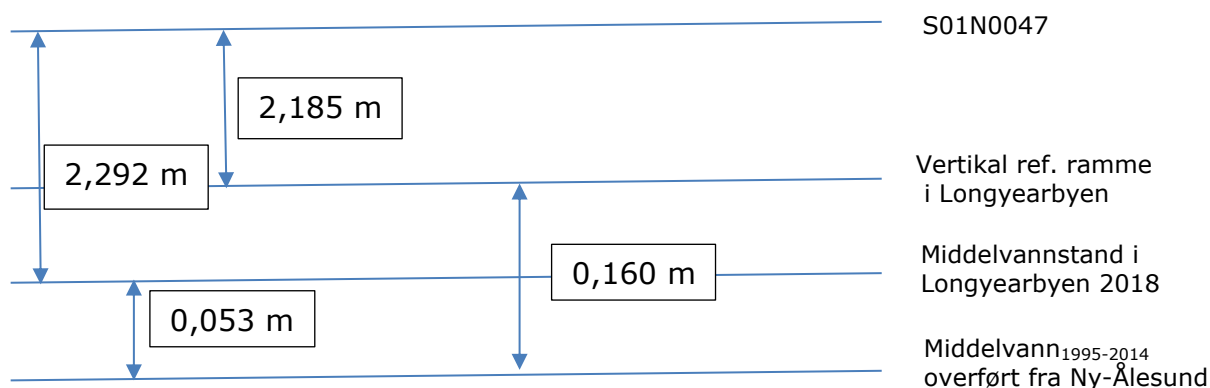
Det er ønskelig å ha samme vertikale referanseramme i Longyearbyen som i Ny-Ålesund. Sjødivisjonen i Kartverket gjennomførte sommeren 2018 en vannstandsmåling i Longyearbyen:

Tidsrom: 30.05.2018 16:20 til 08.10.2018 10:30

Middelvannstand relativt S01N0047 i Longyearbyen: -2,292 m

Middelvannstand relativt Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ i Ny-Ålesund: 0,053m

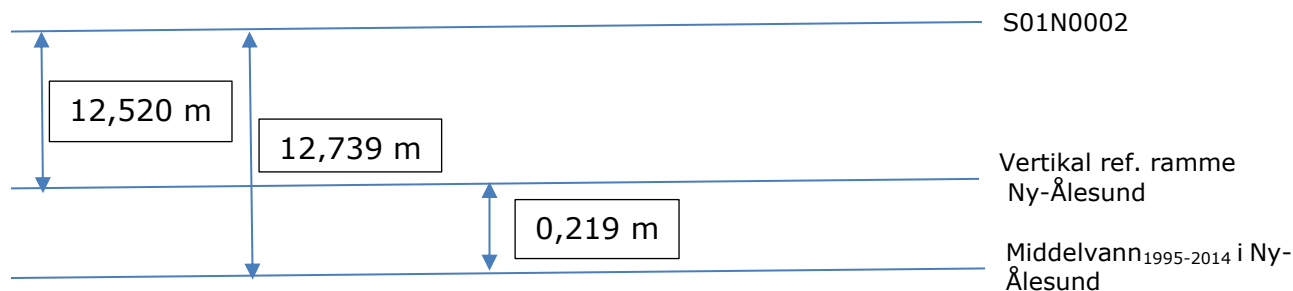
Med utgangspunkt i høyden 5,083 m i S01N0054 og årets målinger blir høyden i S01N0047 2,185 m. Vannstandsmålingene er henført til samme punkt og følgelig ligger null-nivået til den vertikale referanseramme $(2,292 \text{ m} + 0,053 \text{ m}) - 2,185 \text{ m} = 0,160 \text{ m}$ over Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄, hvis vi antar at middelvannstanden relativt Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ er den samme i Longyearbyen som i Ny-Ålesund for denne tidsperioden.

Figur 3 Vannstandsmålinger i Longyearbyen 2018. Skissen viser beliggenheten til S01N0047 relativt til (1) middelvann over perioden mai-oktober 2018 og (2) den vertikale referanserammens nullnivå. I tillegg vises beliggenheten til Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ overført fra Ny-Ålesund relativt til de samme to referansenivå.

Ny-Ålesund er det en permanent stasjon slik at middelvannet for referanseperioden 1995-2014, Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄, kan nøyaktig bestemmes. Ifølge Sjødivisjonen i Kartverket ligger Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ 12,739 m under S01N0002¹, som er TGBM (Tide Gauge BenchMark). Høyden i S01N0002 er 12,520 m og følgelig ligger den vertikale referanseramma $(12,739 \text{ m} - 12,520 \text{ m}) = 0,219 \text{ m}$ over Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄.

¹ Info fra Torbjørn Taskjelle i Kartverket Sjø, september 2023

Figur 4 Vannstandsnivåer i Ny-Ålesund. Skissen viser beliggenheten til S01N0002 relativt til Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ og null-nivået til den vertikale referanserammen for Ny-Ålesund

Vannstandsmålingene i 2018 viser altså en forskjell på $(0,219 \text{ m} - 0,160 \text{ m}) = 0,059 \text{ m}$ mellom de vertikale referanserammene forhold til Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ i Longyearbyen og Ny-Ålesund. Basert på erfaringer fra Fastlands-Norge er det liten variasjon mellom Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ og en geoide over en avstand som tilsvarer den mellom Longyearbyen og Ny-Ålesund. Vi velger derfor å bruke Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ for å sammenkoble de vertikale referanserammene i Longyearbyen og Ny-Ålesund.

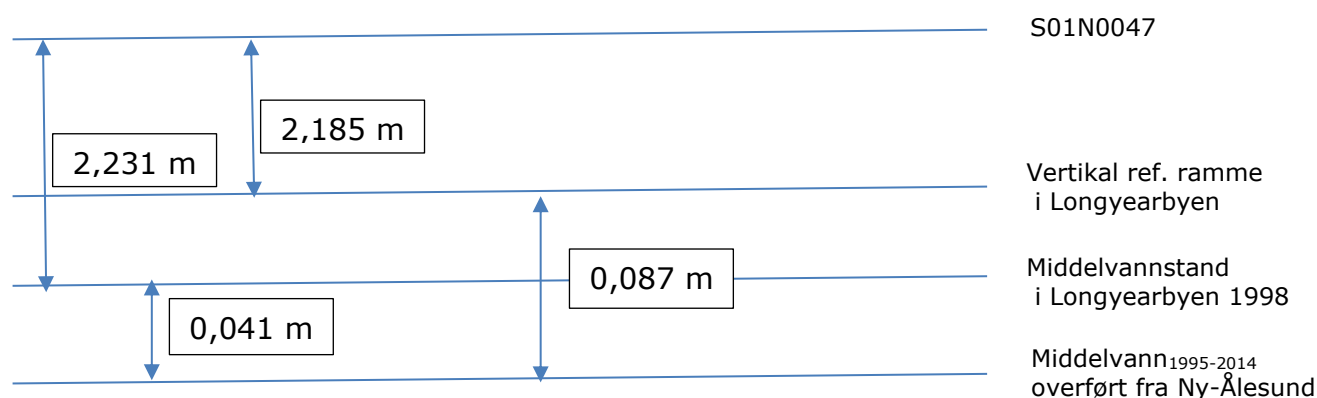
Bestemmelsen av Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ i Longyearbyen har en viss usikkerhet. Basert på erfaringer fra Fastlands-Norge kan en anslå usikkerheten til 2-3 cm. Til tross for denne usikkerheten velger vi likevel å endre den vertikale referanseramma i Longyearbyen ved at høyden i **S01N0047 endres fra 2,185 til $(2,185 - 0,059) = 2,126 \text{ m}$** , slik at differansen mellom Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ og den vertikale referanserammen blir 0,219 m begge steder.

Det er også utført andre vannstandsmålinger i Longyearbyen. Polarinstituttet har en måleserie fra august 1998 til august 1999 med følgende resultat:

Tidsrom: 10.08.1998 13:00 til 11.08.1999 19:00

Middelvannstand relativt S01N0047 i Longyearbyen: -2,231 m

Middelvannstand relativt Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ i Ny-Ålesund: 0,041m

Figur 5 Vannstandsmålinger i Longyearbyen august 1998- august 1999. Skissen viser beliggenheten til S01N0047 relativt til (1) middelvann over observasjonsperioden og (2) den vertikale referanserammens nullnivå. I tillegg vises beliggenheten til Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ overført fra Ny-Ålesund relativt til de samme to referansenivå.

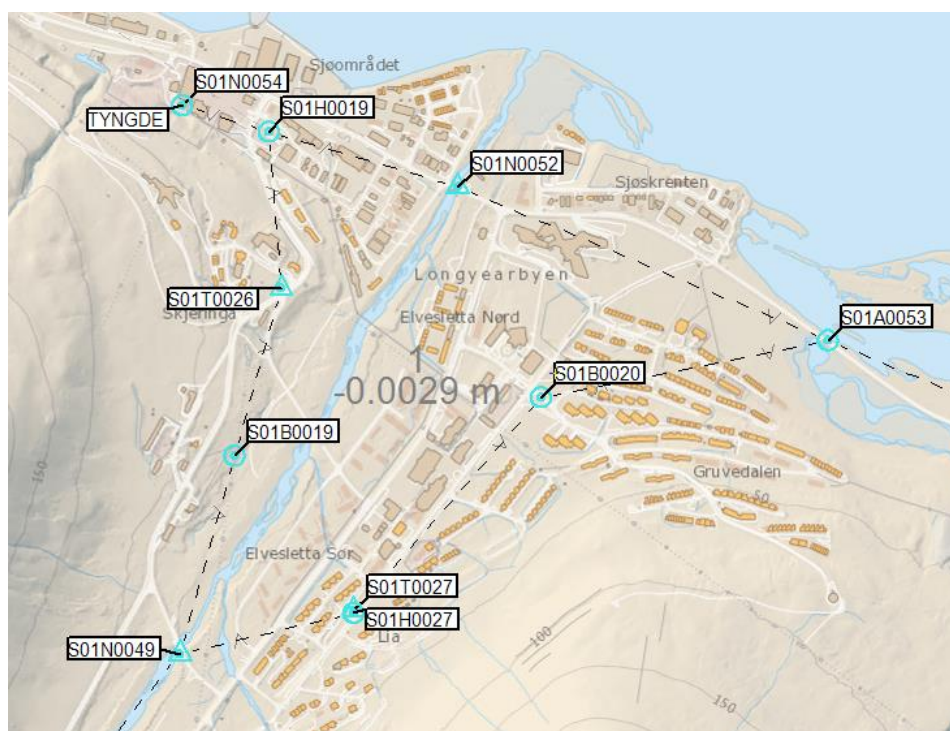
Målingene fra 1998/1999 gir en forskjell mellom Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄ og den vertikale referanserammen på $(2,231 \text{ m} + 0,041 \text{ m} - 2,185 \text{ m}) = 0,087 \text{ m}$ og avviker $(0,087 \text{ m} - 0,160 \text{ m}) = -0,073 \text{ m}$ fra 2018-målingene. Vi tror dette kan skyldes landhevning i 20-årsperioden fra 1998 til 2018. En landhevningsskjell på 3,65 mm/år kan forklare avviket, og en slik verdi er ikke urimelig.

Selv om målingene fra 1998 til 1999 dekker et helt år, velger vi likevel ikke å benytte disse målingene ettersom landhevning over 20 år kan medføre systematiske feil.

3.1 Beregning av normalhøyder

Alle nivellementsmaålingene er utført begge veger og middelverdien framkommer i Tabell 2. Under måling ble fram- og tilbakemaålingene kontrollert. Hvis differansen mellom dem var større enn 2 mm multiplisert med kvadratroten av avstanden i kilometer, ble strekningen målt begge veger en gang til. En slik ommåling ble utført for to strekninger. I slike tilfeller brukes gjennomsnittsverdien av alle fire målinger, med mindre én skiller seg vesentlig ut fra gjennomsnittet.

Utenom kontrollen som oppstår som følge av at strekningene måles begge veger, har vi ytterlige en kontroll ved at målingene i sentrum utgjør ei sløyfe. Denne har en sløyfefeil på 2,9 mm.

Figur 6 Nivellementsstøyfen i sentrum av Longyearbyen viser en feil på 2,9 mm.

3.2 Målinger

De nivellerte høydeforskjellene i Tabell 2 gjøres om til geopotensialdifferanser ved at de multipliseres med middelverdien av tyngden i

målingenes start- og sluttpunkt. Tyngdeverdien finnes i kolonne 2 i Tabell 4. For enkelhets skyld har geopotensialdifferansen enheten gpu – **geopotential unit**.

Tabell 2 Målinger, standardavvik og utjevningskorreksjoner. Standardavvikene i kolonne 5 er målingenes antatte nøyaktighet mens målingenes beregnede utjevningskorreksjoner er listet i siste kolonne.

Fra punkt	Til punkt	Nivellert høydeforskjell (m)	Geopot. diff. (gpu)	Std. avvik (gpu)	Avstand (m)	Utg.korr. (gpu)
S01T0024	S01N0045	-16,60133	-16,3185	0,0011	1986	0,0000
S01N0045	S01N0046	1,98346	1,9497	0,0011	1478	0,0000
S01N0046	S01N0054	1,45677	1,43194	0,0011	1152,0	0,0000
S01N0054	S01T0026	29,85885	29,34984	0,0010	668,0	0,0000
S01T0026	S01N0049	6,4872	6,3766	0,0010	852	-0,0005
S01N0049	S01N0050	37,33518	36,6984	0,0011	1340	0,0000
S01N0050	S01T0029	47,2008	46,3954	0,0010	571	0,0000
S01T0029	S01N0051	28,6208	28,1322	0,0010	921	0,0000
S01N0045	S01T0025	38,90125	38,2383	0,0011	1226	0,0000
S01N0045	S01T0023	57,62314	56,6410	0,0011	1445	0,0000
S01N0046	S01N0047	-1,44109	-1,4165	0,0010	168	0,0000
S01N0047	S01N0048	0,76075	0,7478	0,0010	139	0,0000
S01T0026	S01N0052	-26,59645	-26,1430	0,0010	920	0,0005
S01N0052	S01N0053	-4,37936	-4,3047	0,0016	2428	0,0000
S01N0053	S01H0054	1,19722	1,1768	0,0016	2489	0,0000
S01N0049	S01T0027	-5,49364	-5,4000	0,0010	502	-0,0005
S01T0027	S01N0052	-27,58712	-27,1168	0,0016	2221	-0,0013
S01N0050	S01T0028	36,46482	35,8426	0,0010	934	0,0000

3.3 Utgangshøyde og nye beregnede høyder

For å kunne beregne nivellementsnettet i geopotensialer, må først utgangshøyden gjøres om til geopotensial ved å multiplisere med normaltyngden som vist i Tabell 3

Tabell 3 Kjent høyde i S01N0047

Punktnr.	Høyde	Normaltyngde (kgal)	Geopot. (gpu)
S01N0047	2,126	0,9830008	2,090

Punktenes beregnede geopotensialverdier omgjøres til høyder ved å dividere med normaltyngden som vist i Tabell 4. Normaltyngden er beregnet ut fra breddegrad og høyde etter internasjonale retningslinjer for GRS80 ellipsoiden. Tyngdene i andre kolonne er interpolerte verdier basert på faktiske målinger. De brukes til omgjøring fra nivellerte høydeforskjeller til geopotensialforskjeller i Tabell 2. (De interpolerte tyngdeverdiene er ikke påført terrengkorreksjon på grunn av manglende terrengmodell for Svalbard. Antatt nøyaktighet er 5 mgal).

Tabell 4 Beregnede geopotensialverdier og omregning til normalhøyder. Kolonne 3 viser utjevnete geopotensialer og kolonne 4 viser geopotensialenes beregnede standardavvik..

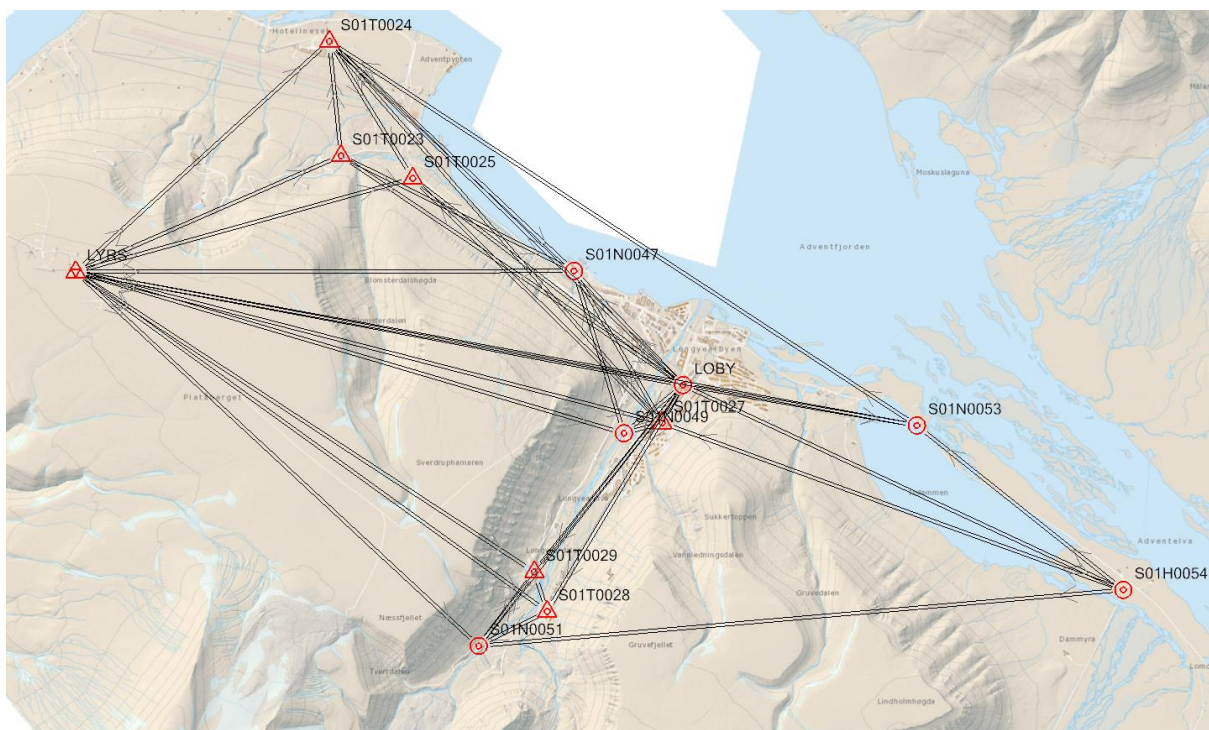
PunktID	Tyngde (kgal)	Geopot. (gpu)	Std. (gpu)	Normaltyngde (kgal)	Normalhøyde (m)
S01N0045	0,9829612	1,557	0,002	0,9830011	1,584
S01T0024	0,9829617	17,875	0,002	0,9830015	18,184
S01N0046	0,9829581	3,507	0,001	0,9830008	3,568
S01N0054	0,9829561	4,938	0,002	0,9830007	5,023
S01T0026	0,9829496	34,288	0,002	0,9830006	34,881
S01N0049	0,9829477	40,664	0,002	0,9830003	41,367
S01N0050	0,9829407	77,363	0,003	0,9830001	78,701
S01T0029	0,9829307	123,758	0,003	0,9829999	125,898
S01N0051	0,9829235	151,89	0,003	0,9829997	154,517
S01T0025	0,9829544	39,795	0,002	0,9830011	40,483
S01T0023	0,9829518	58,198	0,002	0,9830012	59,204
S01N0048	0,9829583	2,838	0,001	0,9830008	2,887
S01N0052	0,9829547	8,146	0,002	0,9830006	8,287
S01N0053	0,9829542	3,841	0,003	0,9830003	3,907
S01H0054	0,9829553	5,018	0,003	0,9829998	5,105
S01T0027	0,9829486	35,264	0,002	0,9830004	35,874
S01T0028	0,9829323	113,205	0,003	0,9829998	115,163

4 Beregning av ellipsoidiske høyder

4.1 Longyearbyen

I de fleste nivellerte punkter er det også målt med GNSS. Nesten hver dag var tre antenner utplassert og det ble beregnet to vektorer mellom dem, pluss tre

vektorer fra LYRS og tre vektorer fra LOBY – totalt åtte vektorer. Antennene ble forflyttet hver kveld slik at hver vektor fikk en måletid på om lag et døgn.

Figur 7 Vektornettet observert august 2023

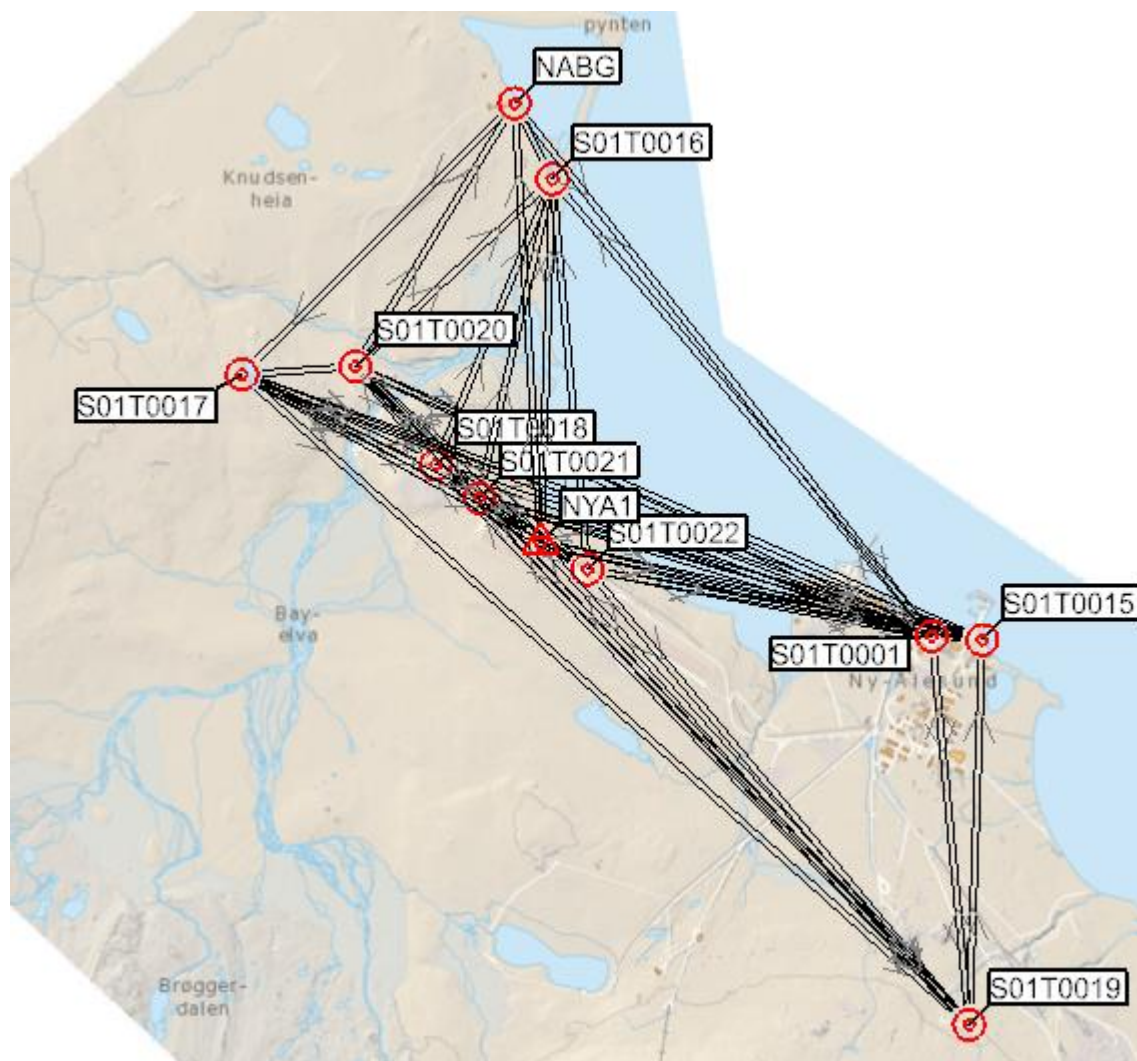
Stasjonen på LYRS ble holdt fast med verdien **495,680 i EUREF89**. Beregningen er utført i utjevningsprogrammet GUNDA og kontrollert med et annet Matlab-basert høydeutjevningsprogram. Forskjellene på opptil 2 mm kan tilskrives ulike vektingsmodeller, og er innenfor usikkerheten.

Tabell 5 Endelige ellipsoidiske høyder i EUREF89 i Longyearbyen.

Fastmerke	Annet navn	Høyde (h)	Std. Avvik (h)
S01N0049		73,177	0,003
S01N0047	NP177	33,896	0,003
S01H0054		36,884	0,003
S01N0051		186,403	0,003
S01N0053		35,686	0,003
S01T0027	SUKK	67,679	0,003
S01T0029	SVER	157,760	0,003
S01T0024	S083	49,908	0,003
LOBY		68,883	0,002
S01T0025	FFLY	72,243	0,003
S01T0028	NYBY	147,030	0,003
S01T0023	VANN	90,963	0,003

4.2 Ny-Ålesund

For å lage en felles høydereferansemodell for Ny-Ålesund og Longyearbyen, - og kanskje hele Svalbard, trenger vi pålitelige ellipsoidiske høyder. Som del av dette prosjektet er det beregnet ellipsoidiske høyder på punkter som er eller kan bli nivellert i Ny-Ålesund.

Figur 8 Vektornett på Ny-Ålesund. Vektorene er beregnet i WaSoft ut fra en rekke kampanjemålinger som ble utført i 2022 eller tidligere. Nettet av vektorer er dannet til dette prosjektet for å beregne offisielle koordinater i EUREF89. Mange av vektorene opptrer flere ganger. Totalt er det 83 vektorer i nettet.

Stasjonen NYA1 ble holdt fast med ellipsoidisk høyde **84,136 m**. Beregningen er utført i utjevningsprogrammet GUNDA og kontrollert mot Gemini. Forskjellene utgjør maksimalt 1 mm.

Tabell 6 Endelige ellipsoidiske høyder i EUREF89 i Ny-Ålesund.

Fastmerke	Annet navn	Høyde (h)	Std. Avvik (h)
S01T0016	BRAN	36,193	0,001
S01T0017	FLYM	81,075	0,001
S01T0018	FLYV	64,626	0,001
S01T0019	GRAV	83,173	0,001
S01T0015	KAIA	41,834	0,001
S01T0001	KLOK	48,344	0,001
S01T0020	OBSV	54,248	0,001
S01T0021	QPKT	74,303	0,001
S01T0022	SNYE	75,578	0,001
NABG		42,761	0,001

5 Beregning av grunnrisskoordinater

Det er beregnet grunnrisskoordinater både i Longyearbyen og i Ny-Ålesund. I Ny-Ålesund har det lenge eksistert ulike versjoner av EUREF89-koordinater. Det er uheldig, så vi har benyttet dette prosjektet til å rydde opp ved å dokumentere en beregning som lagres i Kartverkets punktarkiv og som blir de offisielle EUREF89-verdiene i Ny-Ålesund.

5.1 Longyearbyen

Resultatet nedenfor er fra en utjevning av vektornettet i Figur 7 med Kartverkets program GUNDA. Som kjentpunkt har vi brukt de permanente stasjonene LYRS og LOBY med koordinater som listet i Tabell 7.

Tabell 7 Kjente stasjoner ved beregning av grunnrisskoordinater i Longyearbyen

	Nord	Øst
LYRS	8683937,569	509048,138
LOBY	8682898,899	514619,304

Koordinatene i LOBY er framkommet ved å transformere en ukeløsning i ITR2014 til EUREF89. Målingene som ligger til grunn for ITRF-løsninga er innsamlet en uke i august 2023. Til transformasjonen har vi benyttet Kartverkets transformasjonsprogram SkTrans.

Koordinatene i LYRS er de offisielle EUREF89-koordinatene tidligere framkommet ved en transformasjon fra ITRF2014 i SkTrans.

Ved beregningen kan det påvises en signifikant målestokksfaktor på 2,6 ppm og en signifikant rotasjon på 0,03 mgon. Dette har årsak i uoverensstemmelse mellom koordinatene i LYRS og LOBY. Årsaken til denne uoverensstemmelsen kan skyldes både tilfeldig usikkerhet i koordinatbestemmelsene, usikkerhet i

bevegelsesmodellene som benyttes under transformasjonen eller ha en annen ukjent årsak.

Det kan være uheldig å ha denne målestokksfaktoren i nettet, men det er også uheldig og endre på koordinater som har vært betraktet som offisiell i en lengre periode. Ettersom målestokksfaktoren er forholdsvis liten og det er muligheter for en større oppdatering av grunnlagsnettet i nær framtid, velger vi å beholde de eksisterende koordinatene i LYRS og LOBY

Tabell 8 Resultat etter utjevning av vektornettet i Longyearbyen

Fastmerke	Nord (m)	Øst (m)
S01H0054	8681020,374	518658,056
S01N0047	8683945,460	513618,910
S01N0049	8682456,605	514077,469
S01N0051	8680506,448	512745,101
S01N0053	8682528,231	516763,981
S01T0023	8685002,166	511482,130
S01T0024	8686050,699	511374,771
S01T0025	8684794,494	512140,030
S01T0026	8683206,134	514280,579
S01T0027	8682551,432	514428,423
S01T0028	8680821,367	513373,129
S01T0029	8681185,088	513255,768

5.2 Ny-Ålesund

Resultatet nedenfor er fra en utjevning av vektornettet i Figur 8 med bruk av Kartverkets program GUNDA. Som kjentpunkt er brukt den permanente stasjonen NYA1 med følgende koordinater:

	Nord (m)	Øst (m)
NYA1	8763915,055	432836,424

For å komme rundt et krav i GUNDA-programmet om minst to kjente punkter i et vektornett, ble koordinater for S01T0001 og S01T0021 innført som observerte størrelser med svak vekt.

Utjevningsberegningen ga koordinatene i Tabell 9

Tabell 9 Resultat etter utjevning av vektornettet i Ny-Ålesund

Fastmerke	Nord (m)	Øst (m)
S01T0016	8765171,192	432877,091
S01T0017	8764495,355	431803,611
S01T0018	8764184,118	432474,827
S01T0019	8762248,073	434318,137

S01T0015	8763578,493	434364,371
S01T0001	8763591,586	434190,063
S01T0020	8764522,997	432195,328
S01T0021	8764069,059	432623,691
S01T0022	8763822,299	432998,837
NABG	8765433,168	432746,524

6 Høydereferansemodell for Svalbard

De gravimetriske geoidmodellen som ligger til grunn for høydereferansene på land, for eksempel NKG2015 og NMA2013, dekker ikke Svalbard. I stedet har det vært vanlig å benytte en arktisk gravimetrisk geoidmodell kalt ArcGP2006. Dette er en modell utviklet innenfor rammen av Arctic Gravity Project (ArcGP) og Dansk Romsenter har vært en sentral aktør. Modellen bygger på både tyngdedata og altimetridata. Geoidmodellen har en rutenettstørrelse på 5' x 10' og er referert til WGS84 ellipsoiden. På Svalbard er usikkerheten i modellen beregnet til 10-15 cm.

For å tilpasse modellen Middelvann, slik det var definert i 2006, valgte Kartverket å trekke fra 0,896m. Dette ble gjort ved å bruke vannstandsmåleren i Ny-Ålesund og ellipsoidiske høyder på nærliggende punkter. Verdien i modellen ble på den måten lik differansen mellom Middelvann og ellipsoiden i Ny-Ålesund og fikk navnet **ArcGP2006-sk**.

Det har etter 2006, da ArcGP2006 ble publisert, kommet mange nye globale geoidmodeller som dekker Svalbard. Tre av disse er testet mot de justeringspunktene som er etablerte i Ny-Ålesund og Longyearbyen og dokumentert nærmere nedenfor.

Tabell 10 Gjennomsnitt og RMS av avvik mellom geoidmodellene og differanser mellom ellipsoidiske høyder og normalhøyder i justeringspunkter. Enhet er meter.

	ARCGP-2006-sk	EIGEN-6C4	EGG2015	XGM2019e
Gjennomsnitt totalt	-0,017	0,069	-0,302	0,054
RMS totalt	0,079	0,080	0,026	0,013
Gjennomsnitt Ny-Ålesund	-0,112	-0,029	-0,332	0,036
RMS Ny-Ålesund	0,017	0,016	0,012	0,003
Gjennomsnitt Longyearbyen	0,030	0,119	-0,287	0,062
RMS Longyearbyen	0,049	0,047	0,016	0,005

Vi ser av Tabell 10 at både EGG2015 og XGM2019e passer mye bedre med justeringspunktene enn ARCGP-2006-sk. Det store gjennomsnittlige avviket for EGG2015-modellen er uproblematisk ettersom det er en fast verdi som vil korrigeres bort når en lager høydereferansemodeller. Årsaken til det faste avviket skyldes at modellen er innpasset til den europeiske vertikale referanserammen EVRF2017 som på Svalbard avviker fra middelvann med om lag 30 cm. Etter videre forsøk med EGG2015 og XGM2019e sammen med fotogrammetriske modeller som

viser vannstanden, har vi endt opp med å bruke **EGG2015**, og høydereferansemodellen for dette kartleggingsprosjektet vil være basert på EGG2015. (XGM2019e yter bedre på justeringspunktene, men dårligere når vi bringer inn fotogrammetriske modeller.)

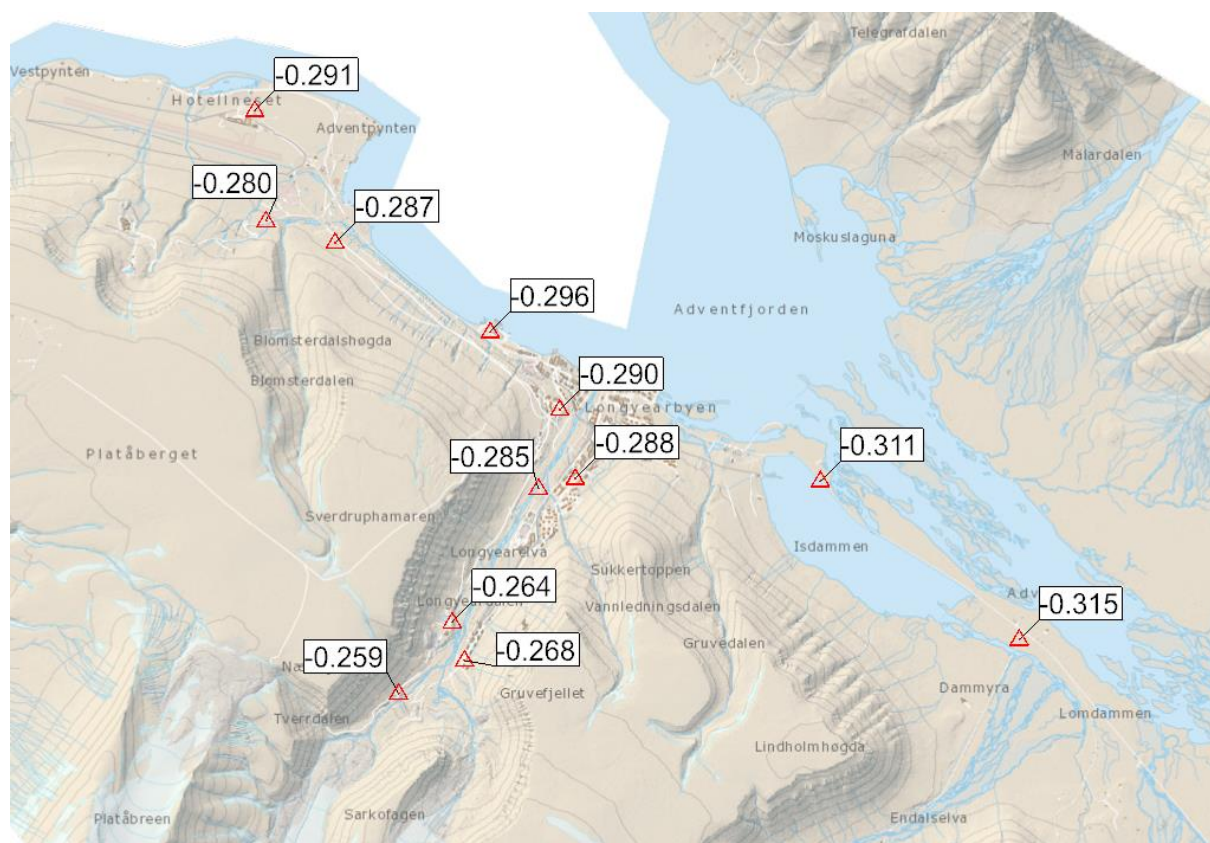
6.1 Juseringspunkt i Longyearbyen

Basert på målingene i 2023, omtalt tidligere i dokumentet, får en 11 justeringspunkter i Longyearbyen:

Tabell 11 Justeringspunkt i Longyearbyen. De to siste kolonnene viser avviket mellom geoidmodellene og geoidehøyden som kan avledes fra differanse mellom ellipsoidisk høyde (h) og normalhøyde (H). Enhet er i meter.

Fastmerke	Høyde (h)	Høyde (H)	h ÷ H	Geoidmodeller		Avvik	
				Arcgp-2006-sk	EGG2015	Arcgp-2006-sk	EGG2015
S01H0054	36,884	5,105	31,779	31,842	32,094	-0,063	-0,315
S01N0047	33,896	2,126	31,770	31,757	32,066	0,013	-0,296
S01N0049	73,177	41,367	31,810	31,766	32,095	0,044	-0,285
S01N0051	186,403	154,517	31,886	31,774	32,145	0,112	-0,259
S01N0053	35,686	3,907	31,779	31,805	32,090	-0,026	-0,311
S01T0023	90,963	59,204	31,759	31,735	32,039	0,024	-0,280
S01T0024	49,911	18,184	31,727	31,732	32,018	-0,005	-0,291
S01T0025	72,243	40,483	31,760	31,741	32,047	0,019	-0,287
S01T0026	66,670	34,881	31,789	31,768	32,079	0,021	-0,290
S01T0027	67,679	35,874	31,805	31,771	32,093	0,034	-0,288
S01T0028	147,030	115,163	31,867	31,773	32,134	0,094	-0,267
S01T0029	157,760	125,898	31,862	31,765	32,126	0,097	-0,264

Det er ikke noen tydelig trend i avvikene, men en kan ane en liten stigning oppover Longyeardalen og en tilsvarende avtagende tendens innover Adventsdalen.

Figur 9 Avvik i justeringspunktene i Longyearbyen. GNSS/nivellement verdi ÷ EGG2015verdi

6.2 Justeringspunkter i Ny-Ålesund

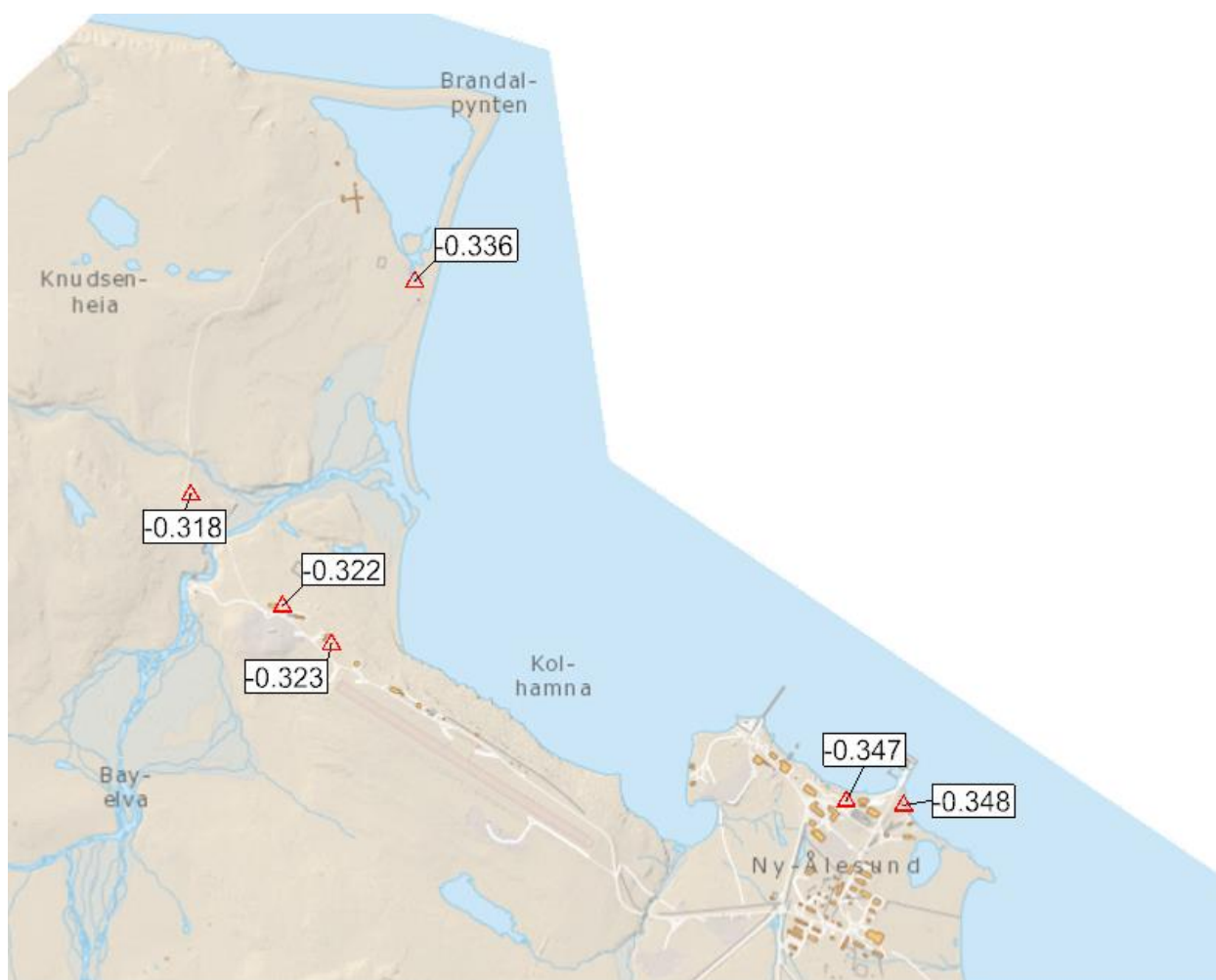
Fra før finnes en rekke fastmerker i Ny-Ålesund som har ellipsoidiske høyder i EUREF89 og som samtidig er nivellert. De fysiske høydene (H) er hentet fra Kartverkets arkiv og har fungert som vertikal referanseramme i Ny-Ålesund lenge. De ellipsoidiske høydene er beregnet og lagret i Kartverkets arkiv som en del av dette prosjektet.

Tabell 12 Justeringspunkt i Ny-Ålesund. De to siste kolonnene viser avviket mellom geoidmodellene og geoidehøyden som kan avledes fra differanse mellom ellipsoidisk høyde (h) og normalhøyde (H). Enhet er meter.

Fastmerke	Høyde (h)	Høyde (H)	h ÷ H	Geoidmodeller		Avvik	
				Arcgp-2006-sk	EGG2015	Arcgp-2006-sk	EGG2015
S01T0015	41,834	6,896	34,938	35,074	35,286	-0,136	-0,348
S01T0016	36,193	1,220	34,973	35,088	35,309	-0,115	-0,336
S01T0018	64,626	29,622	35,004	35,101	35,326	-0,097	-0,322
S01T0020	54,248	19,236	35,012	35,103	35,330	-0,091	-0,318
S01T0021	74,303	39,303	35,000	35,099	35,323	-0,099	-0,323
S01T0001	48,343	13,400	34,943	35,076	35,290	-0,133	-0,347

S01T0030	44,088	9,118	34,970	35,088	35,311	-0,118	-0,341
S01T0031	44,681	9,712	34,969	35,089	35,311	-0,120	-0,342

Vi ser heller ikke her en klar trend i avvikene fra geoidmodellen, men kan ane litt lavere verdier i «Byen».

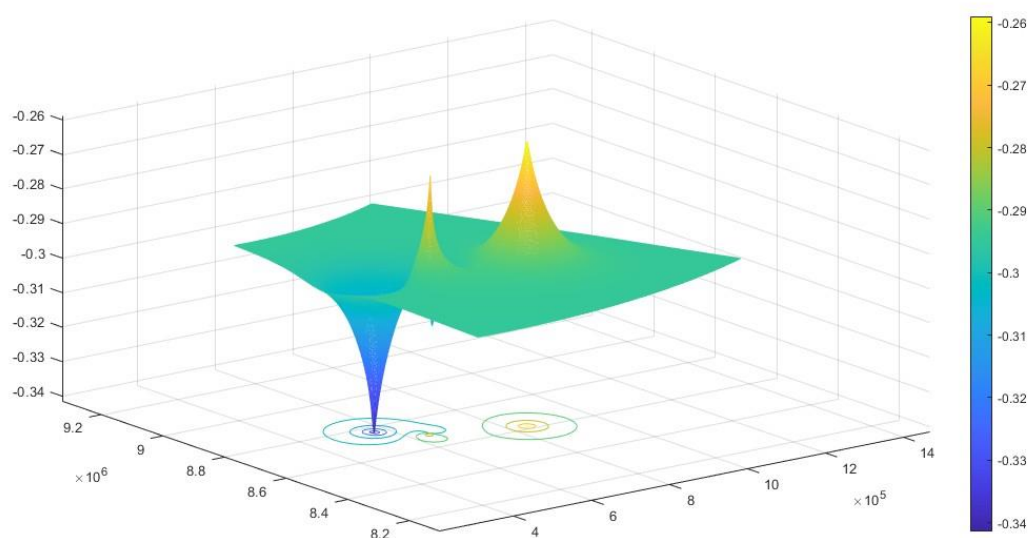
Figur 10 Avvik i justeringspunktene i Ny-Ålesund. GNSS/nivellement verdi ÷ EGG2015 verdi.

6.3 Beregning av endelig høydereferansemodell

Høydereferansemodellen for Svalbard er beregnet ved at geoidmodellen EGG2015 tilpasses i justeringspunktene i en minste kvadraters kollokasjonsberegning. Det beregnes en trend, som her blir en konstant verdi lik -0.295 m, og korreksjoner i form av «signaler». Både trend og signaler adderes til modellverdien. Denne korrigerte modellen kalles en høydereferansemodell.

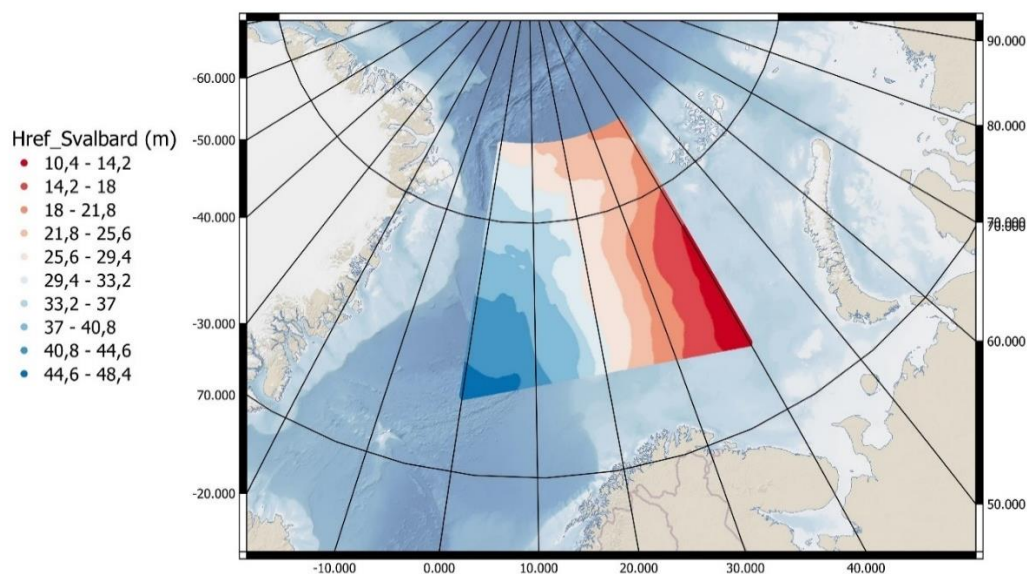
Selve kollokasjonsberegninga er utført i to trinn. I første trinn er signalets standardavvik 3 cm og korrelasjonsfunksjonens halveringsdistanse 35 km. I andre

trinn er verdiene redusert til henholdsvis 1 cm og 5 km. Begge ganger består trenden av kun en konstant og målingenes støy settes til 1 cm.

Figur 11 Illustrasjon av trend og signaler som påføres den gravimetriske modellen EGG2015. Signalet lengst øst stammer fra et justeringspunkt på Halvmåneøya. Se avsnitt 6.4.

Den høydereferansemodellen vi ender opp med har en utstrekning mellom 0-40° østlig lengde og 73-83° nordlig bredde (se Figur 12). Den har fått navnet **Href_Svalbard_EUREF89_EGG2015_2024** og er tilgjengelig på ulike filformater.

Figur 12 Høydereferansemodellen på Svalbard etter tilpasning i justeringspunktene. (Med de store variasjonene av geoidhøydene i modellen er korreksjonen i justeringspunktene ikke synlige.)

6.4 Halvmåneøya

Det ble fra sommeren 1985 til sommeren 1986 utført sammenhengene vannstandmålinger på Halvmåneøya med en selvregistrerende vannstandsmåler, (Anderaa WL-5 trykkmåler). Målingene ble henført til et punkt på land målt med GPS ved at det ved oppstart sommeren 1985 og avslutning sommeren 1986 ble utført minst et døgn med stangavlesninger med kjent nullpunkt og nivellement til GPS-punktet. Disse stangavlesningene ble deretter jamført med de selvregistrerte og alle selvregistrerte målinger kunne på denne måten henføres til GPS-punktet.

Det er ikke skrevet noen rapport om dette arbeidet, men det er lagret en del dokumenter som gir nyttig informasjon.

Tidsseriemåling Halvmåneøya		
Juli/Aug - 85		
Middelverdien	registrator	2601.75
- Reduksjon	(reg - stang)	1329.58
= middelverdi		<u>1272.17</u>
Boltehøyd:	$1548.3 \div 1272.17$	= <u>2.761 m</u>
Juli 1986		
Middelverdi		2601.75
- Reduksjon		1132.75
Mv. stang.		<u>1469.00</u>
Boltehøyd:	$17.455 \div 14.690$	= <u>2.765 m</u>

Figur 13 Det for oss mest sentrale arket fra feltarbeidet på Halvmåneøya 1985/1986. Verdien 2601.75 er registrert midlere vannstand i perioden. Verdiene 1329.58 og 1132.75 er reduksjonsverdier fra registrator til målestangens nullnivå, og 1548.3 og 1745.5 er nivellert høydeforskjell fra målestangens nullnivå til GPS-punktet S023 på land. (Bortsett fra verdien 2601.75 er alle tall dokumentert på andre løse ark i Polarinstituttets arkiv.)

GPS-bolten som det er nivellert til har betegnelsen S023 i Polarinstituttets punktarkiv. Ifølge dokumentet vist i Figur 13, er dette punktet 2,761 m eller 2,765 m over middelvannet for denne perioden og det stemmer overens med 2,8 m, som er oppgitt høyde i Polarinstituttets punktarkiv.

Siden dette punktet også har ellipsoidisk høyde fra GPS-målinger, kan en bruke dette punktet for å kontrollere geoidmodellen, dog med en ikke ubetydelig usikkerhet.

For den aktuelle perioden viser vannstandsmåleren i Ny-Ålesund en vannstand på 7 cm over gjennomsnittet for perioden 1995-2014. (Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄). Korrigerer vi for dette, får S023 på Halvmåneøya en høyde 2.82 cm over Middelvann₁₉₉₅₋₂₀₁₄.

Den ellipsoidiske høyden på S023 er ifølge Polarinstituttets punktarkiv 30.027 m og ved å subtrahere høyden over vertikal referanse, framkommer en størrelse som kan sammenlignet med modellverdien som vist i Tabell 13:

Tabell 13 Høydeverdier på S023 sammen med modellverdier for punktet. Verdien 0.219 er redegjort for i Figur 4

	Høyder (m)	Geoidehøyder (m)
S023 ellipsoidisk høyde	30,027	
S023 høyde over Middelvann ₁₉₉₅₋₂₀₁₄	2,820	
Vertikal ref. over Middelvann ₁₉₉₅₋₂₀₁₄	0,219	
Vertikal ref. over ellipsoiden (30.027-(2.820-0.219))		27,426
Geoidehøyde EGG2015		27,682
Avvik		-0,256

Avviket i tabellen er sammenlignbart med verdiene i Figur 1 og Figur 10 og viser at geoidmodellen EGG2015 stemmer bra også på Halvmåneøya. Vi har derfor valgt å benytte punktet på Halvmåneøya som justeringspunkt for høydereferansemodellen på Svalbard.

Figur 14 Halvmåneøya ligger øst for sørtippen av Edgeøya

Kartverket

www.kartverket.no

Postadresse: Postboks 600 Sentrum, 3507 Hønefoss

Telefon: 32 11 80 00

Telefaks: 32 11 81 01

E-post: post@kartverket.no

Organisasjonsnummer: 971 040 23

